

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ТА РОЗШИРЕННЯ ДОХІДНОЇ БАЗИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

© 2014 КРАВЧЕНКО М. В.

УДК 336.221.24

Кравченко М. В. Теоретичні та практичні проблеми модернізації податкової системи та розширення дохідної бази Державного бюджету України

Проведено стислий огляд змісту основних заходів податкової реформи, що втілювалися з 2010 по 2012 рр. в Україні і спрямовувалися на вдосконалення податкової системи, поліпшення адміністрування податків, зниження податкового тиску на населення та суб'єктів господарської діяльності. Проаналізовано податкову реформу, яка мала ряд позитивних наслідків для фінансової системи України. Разом з тим охарактеризовано ряд недоліків Податкового кодексу, які вимагають невідкладного вирішення. За підсумковими результатами охарактеризовано вплив податкових нововведень на економіку України в цілому, економічну активність населення та стан бізнес-середовища, зокрема. Крім того, досліджено наслідки змін у формуванні дохідної бази Державного бюджету України. Відзначено, що практика змін податкового законодавства характеризується багатьма суперечностями, і тому в подальшому на їх вирішення має спрямовуватися увага науковців і практиків у сфері оподаткування.

Ключові слова: податкова реформа, Податковий кодекс України, державний бюджет, доходна база бюджету.

Табл.: 1. **Бібл.:** 20.

Кравченко Микола Васильович – аспірант, кафедра фінансів, Київський національний університет ім. Т. Шевченка (вул. Володимирська, 60, Київ, 01601, Україна)

УДК 336.221.24

UDC 336.221.24

Кравченко Н. В. Теоретические и практические проблемы модернизации налоговой системы и расширения доходной базы Государственного бюджета Украины

Проведен краткий обзор содержания основных шагов налоговой реформы, которые воплощались с 2010 по 2012 гг. в Украине и касались усовершенствования налоговой системы, улучшения администрирования налогов, снижения налогового давления на население и субъектов хозяйственной деятельности. Проанализирована налоговая реформа, которая имела ряд положительных последствий для финансовой системы Украины. Вместе с тем охарактеризован ряд недостатков Налогового кодекса, которые требуют безотлагательного решения. По итоговым результатам реформы дана характеристика влиянию налоговых нововведений на экономику Украины в целом, экономическую активность населения и состояние бизнес-среды, в частности. Кроме того, исследованы следствия изменений в формировании доходной базы Государственного бюджета Украины. Отмечено, что практика изменений налогового законодательства характеризуется многими противоречиями, и поэтому в дальнейшем на их решение должно направляться внимание ученых и практиков в сфере налогообложения.

Ключевые слова: налоговая реформа, Налоговый кодекс Украины, государственный бюджет, доходная база бюджета.

Табл.: 1. **Библ.:** 20.

Кравченко Николай Васильевич – аспірант, кафедра фінансов, Київський національний університет ім. Т. Шевченка (вул. Владимирська, 60, Київ, 01601, Україна)

Кравченко М. В. Theoretical and Practical Problems of Modernisation of the Taxation System and Expansion of the Income Base of the State Budget of Ukraine

The article briefly reviews the essence of main steps of the tax reform, which were introduced in Ukraine from 2010 until 2012 and dealt with improvement of the tax system and tax administration, reduction of tax load on the population and subjects of economic activity. It analyses the tax reform, which had a number of positive consequences for the Ukrainian financial system. It also characterises a number of shortcomings of the Tax Code, which require immediate solution. Analysing the reform results, the article gives characteristic of influence of tax innovations upon Ukrainian economy in general, economic activity of the population and state of business environment in particular. Moreover, the article studies consequences of changes in formation of the income base of the State Budget of Ukraine. It marks out that practice of changes of tax legislation is characterised with many contradictions, solution of which requires efforts of tax scientists and practitioners.

Key words: tax reform, Tax Code of Ukraine, state budget, income base of the budget.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 20.

Кравченко Микола В. – Postgraduate Student, Department of Finance, Kyiv National University named after T. Shevchenko (vul. Volodymyrska, 60, Kyiv, 01601, Ukraine)

Виконання державою своїх функцій зумовлює зростання бюджетних витрат, а потреба в їх покритті визначає значущість завдань із формування дохідної частини бюджету, більшу частину якої забезпечують податки. Разом з тим, функціонування системи національного господарства за умов постійного бюджетного дефіциту та зростання зовнішнього боргу держави, визначає потребу в удосконаленні податкової системи держави для забезпечення необхідного їй потребам рівня податкових надходжень.

Дослідженню проблем проведення реформ податкового законодавства, а також оцінці наслідків її впровадження в Україні присвячено праці багатьох вітчизняних науковців, зокрема З. С. Варналії [1], Н. А. Вахновської [2], А. І. Крисоватого [7], О. Молдована [10] та багатьох інших.

Зокрема, О. В. Шкарупа та А. В. Романченко вивчали загальні недоліки системи оподаткування в Україні [19, с. 185]. Н. А. Вахновська [2] та О. П. Угровецький [16, с. 15] у своїх працях обґрунтовували подальші шляхи розвитку податкової системи держави в контексті реалізації на практиці окремих положень Податкового кодексу. Я. В. Литвиненко та ін., вивчаючи сучасне становище податкової системи України, оцінювали вплив податків на ділову активність та економічну результативність бізнесу; ними запропоновано основні шляхи проведення реформи податкової системи [8]. Г. Нагорняк і Ю. Вовк, досліджуючи вплив податкового законодавства на проведення ефективних податкових трансформацій, довели наявність недоліків цього процесу, а також запропонували напрямки вдосконалення механізму податкового регулювання через внесення відповідних

змін у текст Податкового кодексу України [12]. У праці І. Шовкун проведено аналіз регулятивного впливу Податкового кодексу на науково-технічні та інноваційні процеси в економіці [20].

Відаючи належне внеску попередників у розв'язання завдань реформування податкового законодавства, маємо відзначити, що практика втілення змін характеризується багатьма суперечностями, і тому в подальшому на їх вирішення має спрямовуватися увага науковців та практиків у сфері оподаткування.

Метою статті є дослідження досягнень податкової реформи в Україні, визначення прогресивних напрямів та недоліків реформування в умовах подолання економічної кризи.

Стратифікація українського суспільства, внаслідок якої сформувався значний прошарок зубожілого населення, визначила необхідність проведення реформи, яка б зменшувала податковий тиск на громадян із низьким і середнім достатком, малий і середній бізнес, стимулювала запускання нового бізнесу та інновацій і водночас за прогресивною шкалою оподатковувала б високі доходи, розкіш, демонстративне споживання тощо [9, с. 7]. Для подолання цих проблем і вдосконалення податкової політики, у державі у 2010 р. було розпочато податкову реформу.

У Програмі економічних реформ на 2010 – 2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» було визначено основні етапи та необхідні заходи з реформування вітчизняної податкової системи. Розпочата податкова реформа ставила за мету сформувати таку систему оподаткування, якою б забезпечувалося стаке економічне зростання на інноваційно-інвестиційній основі, а також достатній рівень податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів і державних цільових фондів [4].

Прийняття Податкового кодексу України як основний крок реалізації податкової реформи, дозволило створити уніфікований законодавчий акт, в якому впорядковано розділене та часто суперечливе нормативно-правове регулювання податкових відносин в Україні, що «накопичилось» від часу набуття державою незалежності.

Ухвалення Податкового кодексу України стало відчутним кроком на шляху адаптації податкового законодавства України до законодавства ЄС. Так, при розробці Податкового кодексу України головними стали принципи, задекларовані у Програмі інтеграції України до Європейського Союзу. Під час розробки положень відповідних розділів проекту ПКУ враховувалися вимоги приведення їх у відповідність до основних положень європейського законодавства, зокрема, у сфері оподаткування податком на додану вартість, справляння акцизного збору, спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва [6].

Так, в основу розділу V «Податок на додану вартість» ПКУ покладено чинний порядок справляння податку на додану вартість, прийнятий в практиці європейських країн, особливістю якого є урахуванням вимог Директиви Ради 2006/112/ЄС від 28.11.2006 р. про спільну систему податку на додану вартість.

Під час розробки норм розділу VI «Акцизний податок» було враховано вимоги Директиви Ради 2008/118/ЄС від 16.12.2008 р. про загальний режим акцизних зборів, а також інших директив ЄС з питань справляння та адміністрування акцизного податку.

Також на виконання доручення Кабінету Міністрів України фахівцями ДПС України були підготовлені проекти

нормативно-правових актів, необхідні для забезпечення реалізації Податкового кодексу України та Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України» від 02.12.2010 р. № 2756-УІ. Усі ці проекти відповідно до Регламенту Кабінету Міністрів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 950 від 18.07.2007 р., пройшли експертизу щодо відповідності законодавству ЄС [3, с. 74 – 90].

Таким чином, проведена в межах реформи адаптація податкової системи України до стандартів (вимог) ЄС є логічним продовженням послідовного процесу наближення її правової системи, включаючи законодавство, правотворчість, юридичну техніку, практику правозастосування, до критеріїв, які висуваються європейським співтовариством до держав, які мають намір приєднатися до ЄС [5].

Як зазначалося вище, податкова реформа в Україні мала на меті реалізацію двох стратегічних завдань. Першочерговим з них було збільшення доходної частини бюджету із одночасним формуванням законодавчого підґрунтя для оновлення системи державних фінансів. Другим завданням було формування сприятливого податкового середовища для розвитку бізнесу та стимулювання інвестиційної діяльності – як передумов швидкого відновлення після внутрішньодержавної та світової економічної кризи.

Гострий дефіцит бюджетних коштів, який відчувався до 2010 р., вимагав підвищення фіскальної ефективності податкової системи. З метою збільшення доходів бюджету в ході податкової реформи запровадження заходів, які не створюють додаткового фіскального тиску на бізнес та малозабезпечених громадян. Ними стали: а) підвищення ставки ренти за видобування газу, нафти та газового конденсату; б) підвищення ставки акцизного податку та розширення групи підакцизних товарів; в) підвищення розміру плати за землю; г) запровадження податку на нерухомість; д) розширення бази оподаткування податку на доходи фізичних осіб (зокрема запроваджено податок на пасивні інвестиційні доходи, включаючи доходи від депозитів та дивідендів) [15, с. 82 – 85].

Для підвищення фіскальної ефективності податків у ПКУ було запроваджено додаткові вимоги та обмеження для платників податків з метою перекриття схем мінімізації нарахування податку, а також дещо розширено повноваження податківців у частині проведення перевірок.

На існування позитивних наслідків податкової реформи в частині наповнення державного бюджету вказують такі дані: протягом останніх трьох років обсяги податкових надходжень продовжують зростати (табл. 1).

Аналізуючи показники наповнення бюджету за 2011 – 2013 рр., можемо констатувати, що перше з вищенаведених завдань податкової реформи досить успішно виконується. На тлі помірної інфляції (за останні 2 роки), а також порівняно стриманих показниках зростання економіки (що є двома головними чинниками зростання доходів бюджету) з 2011 р. по 2013 р. спостерігається приріст податкових надходжень до держбюджету: за 2011 р. у розмірі 134,4% (в порівнянні з попереднім роком), за 2012 р. – у 8,9%, за 9 місяців 2013 р. (в порівнянні з аналогічним періодом попереднього року) – на 3,9%.

Відчутний вплив на зростання доходів бюджету справило підвищення податкового навантаження на економіку, зокрема звільнення від оподаткування ПДВ операцій з постачання зерна, скасування податкових пільг для технопарків, тиск на платників єдиного податку з метою

«стимулювання» їх до переходу на загальну систему оподаткування. У цілому, за аналізований період податковий тиск на економіку відчутно підвищився [10].

По-друге, фактичні доходи бюджету відчутно завищені за рахунок маніпулювання обсягами відшкодування ПДВ і надмірно сплаченими податками. Така політика формує загрози для економічної активності корпоративного сектору. Таким чином, продемонструвавши формальне виконання завдання податкової реформи щодо збільшення доходів бюджету, уряд тим самим не виконав інше завдання Плану реформ, а саме – повернення накопиченої заборгованості щодо відшкодування ПДВ й забезпечення своєчасного його відшкодування, починаючи з 1 серпня 2010 р. [11].

ливий макроекономічній чи політичній обстановці кошти будуть виведені бізнесом з економіки;

- ✦ *по-третє*, застосування таких потенційно ефективних фіскальних стимулів, як механізм прискореної амортизації виробничого обладнання, «податкові канікули» і низки інших, обмежено настільки, що вивільнений ресурс є просто мізерним [10].

Також необхідно відзначити, що з прийняттям Податкового кодексу порядок адміністрування податків не спростився, а ускладнився. Так, до 2011 р. діяло 115 форм податкової звітності та 75 додатків до них, тепер визначено всього 74 форми податкової звітності, але 121 додаток до

Таблиця 1

Показники виконання загального бюджету України за 2011 – 2013 рр., млрд грн

Показник	2011 р.	Δ за 2010 – 2011 рр.	2012 р.	Δ за 2011 – 2012 рр.	до 01.09. 2013 р.	Δ до 01.09.2012 – 2013 рр.
Усього доходів	265,8	134,4	289,6	108,9	216,7	103,9
Податок на прибуток підприємств	54,7	147,0	54,0	98,7	42,2	107,7
Податок на додану вартість	126,5	174,8	137,0	108,2	136,0	100,4
Відшкодування ПДВ	Н.д.	Н.д.	-35,2	--	-42,9	121,8
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	21,7	113,1	23,3	107,7	19,1	108,7
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	1,3	153,3	1,5	121,0	Н.д.	Н.д.
Ввізне мито	8,3	127,2	10,6	127,5	8,2	104,9

Джерело: побудовано на підставі опрацювання [14].

Розглянемо вжиті під час податкової реформи заходи для стимулювання підприємницької ініціативи. Урядом було декларовано, що в 2012 р. завдяки фіскальним стимулам він надасть інвестиційного ресурсу в розмірі 47 млрд грн, у 2013 р. загальний інвестиційний ресурс від надання преференцій суб'єктам господарювання мав становити 70,4 млрд грн. Найбільші преференції від держави мали отримати такі сектори економіки: а) сільськогосподарські товаровиробники – 12,9 млрд грн; б) банківській сектор у частині створення страхових резервів, що відносяться на витрати – 7,5 млрд грн; в) енергетична галузь 1,4 млрд грн; г) національна освіта 1,9 млрд грн; д) літакобудівна промисловість (0,8 млрд грн) [17].

Попри оптимістичні прогнози, стимуляційний ефект податкових преференцій, як вказують окремі дослідники, може бути значно меншим внаслідок впливу таких факторів:

- ✦ *по-перше*, пільги щодо ПДВ та податку на прибуток можуть використовуватися суб'єктами господарювання досить обмеженого переліку галузей народного господарства. Серед них – переробка сільськогосподарської продукції, авіабудування, суднобудування, альтернативна енергетика, надання готельних послуг та ін.;
- ✦ *по-друге*, поступове зниження ставки податку на прибуток не означає, що вивільнений фінансовий ресурс автоматично буде спрямований в інвестиції чи поповнення обігових коштів. При несприят-

них. Нові форми стали більш складними та об'ємними, кількість додатків значно збільшилася [18, с. 599]. Тому на сьогодні одним із головних факторів, що надасть можливість спростити систему адміністрування податків і зменшити витрати часу платників податків на складання та подання податкової звітності до органів ДПС є скорочення кількості, спрощення та уніфікація форм податкової звітності [18].

Оцінюючи вплив податкової реформи на економіку України в цілому, відзначимо, що з огляду на значний ступінь тінізації реального сектору, поряд із постійним дефіцитом бюджетних коштів та досить високим рівнем зовнішніх боргових зобов'язань держави в цілому, невинуватим є вимагати від ПКУ однозначного зниження податкового навантаження до декларованого рівня – яке, згідно завдань реформи, мало відбутися з метою створення умов для економічного зростання. Внаслідок такого кроку відчувався б гострий дефіцит внутрішніх резервів і потенціалу для фінансування тимчасового збільшення дефіциту бюджетних коштів, яким завжди супроводжуються подібні заходи. Тому ми погоджуємося з дослідниками [13], які вважають, що в ПКУ обґрунтовано зроблено акцент на боротьбу з мінімізацією і ухилянням від сплати податків як головному напрямі збільшення доходів бюджету.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи вищенаведене, зазначимо, що прийнятий ПКУ є головною передумовою досягнення завдань

податкової реформи, яка, у цілому, є необхідною для функціонування в Україні досконалішої податкової системи. Вжиті на сьогодні заходи податкової реформи мають ряд позитивних наслідків. Серед них: зменшення загальної чисельності податків і зборів, зменшення окремих ставок податку, підвищення обсягів надходжень до доходної частини бюджету. Проте всіх цілей на сьогодні не досягнуто. Зокрема, немає очікуваних зрушень у реальному секторі економіки України. Для їх досягнення започатковані процеси потрібно, в подальшому, адаптувати до інтересів приватного підприємництва.

Оскільки реалізація окремих заходів податкової реформи характеризується низкою вагомих недоліків. Серед них, найвагомішим, на нашу думку, є погіршення умов оподаткування середнього та малого підприємництва. У зв'язку з чим необхідною є подальша роботи над удосконаленням податкового законодавства. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Варналій З. С.** Реформування податкової системи в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів / З. С. Варналій // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2010. – № 24. – С. 69 – 76.
- 2. Вахновська Н. А.** Податковий кодекс в контексті реформування податкової системи України / Н. А. Вахновська // Економічний форум. – 2011. – № 1. – С. 1 – 7.
- 3.** Гармонізація податкового законодавства: українські реалії: монографія / [Білецька Г. М., Кармаліта М. В. Куц М. О. та ін.]. – К.: Алерта, 2012. – 222 с.
- 4.** Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: програма економічних реформ на 2010 – 2014 рр. // Президент України Віктор Янукович: офіційне інтернет-представництво: сайт / Комітет з економічних реформ. – 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf (01.11.2013). – Назва з екрану.
- 5.** Інформація Міністерства фінансів України щодо виконання Зведеного бюджету у 2003 – 2009 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www/minfin.gov.ua>
- 6. Кравчун А. С.** Податковий кодекс як важливий крок на шляху реформування податкової системи України / А. С. Кравчун [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.law-property.in.ua/articles/56-kravchun-as-tax-code-as-an-important-step-towards-reform-tax-system-of-ukraine.html>
- 7. Крысоватый А. И.** Моделирование векторов реформирования налоговой политики. Налогообложение: проблемы науки и практики: монография / А. И. Крысоватый. – Х.: ИД «ИНЖЕК» 2006. – С. 90 – 108.
- 8. Литвиненко Я. В.** Шляхи та перспективи реформування податкової системи України / Я. В. Литвиненко, Т. Є. Литвиненко, А. В. Ліщенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 3. – С. 119 – 122.
- 9. Любченко О.** Господарські відносини суб'єктів підприємництва збалансовано / О. Любченко // Вісник податкової служби України. – 2011. – № 4. – С. 4 – 7.
- 10. Молдован О.** Податкова реформа: потрібен наступний етап // Український союз промисловців і підприємців / Податковий кодекс в дії. – 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uspp.org.ua/kodeks/13.podatкова-reforma-potriben-nastupniy-etap.htm> (01.11.2013). – Назва з екрану
- 11. Молдован О. О.** Податкова реформа в Україні: перші підсумки та результати // Український союз промисловців і підприємців // Податковий кодекс в дії. – 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uspp.org.ua/kodeks/15.podatкова-reforma-v-ukraini-persh-pidsumki-ta-rezultati.htm> (01.11.2013). – Назва з екрану.
- 12. Нагорняк Г.** Проблеми податкового регулювання в Україні та шляхи їх вирішення / Г. Нагорняк, Ю. Вовк // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 2. – С. 140 – 152.

13. Ніконов А. В. Сучасні напрямки впровадження податкової реформи в Україні / А. В. Ніконов, Н. П. Христенко // Ефективна економіка. – 2011. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=519> (01.11.2013). – Назва з екрану.

14. Показники виконання бюджету України / Міністерство фінансів України / Показники виконання бюджету України. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=77643 (01.11.2013). – Назва з екрану.

15. Покатаєва О. В. Удосконалення механізму справляння рентних платежів в Україні / О. В. Покатаєва // Вісник Запорізького Національного університету. – 2011. – № 3. – С. 81-86.

16. Угровецький О. П. До окремих питань проекту Податкового кодексу / О. П. Угровецький // Держава та регіони. – 2009. – № 3. – С. 15 – 17.

17. Уряд занизив втрати бюджету від державної допомоги на 2013 рік // Мережа підтримки реформ // Державна допомога. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mpr.in.ua/news/64> (01.11.2013). – Назва з екрану.

18. Череп А. В. Податкова реформа – реальність та прогнози / А. В. Череп, В. В. Барабанова // Збірник наукових праць НУД-ПСУ. – 2011. – № 1. – С. 594 – 601.

19. Шкарупа О. В. Аналіз проблем та напрямків удосконалення системи оподаткування в Україні / О. В. Шкарупа, А. В. Романченко // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 1. – С. 185 – 191.

20. Шовкун І. Фіскальне регулювання науково-технічних та інноваційних процесів в економіці і концептуальний аналіз регулятивного впливу проекту Податкового кодексу України / І. Шовкун // Вісник податкової служби України. – 2010. – № 30. – С. 12 – 17.

REFERENCES

- Biletska, H. M., Karmalita, M. V., and Kuts, M. O. *Harmonizatsiia podatkovoho zakonodavstva: ukraïnski realii* [Harmonization of tax legislation: Ukrainian realities]. Kyiv: Alerta, 2012.
- Cherep, A. V., and Barabanova, V. V. "Podatkova reforma - realist ta prohnozy" [Tax reform – a reality and forecasts]. *Zbirnyk naukovykh prats NuDPSU*, no. 1 (2011): 594-601.
- "Informatsiia Ministerstva finansiv Ukrainy shchodo vykonannia Zvedenoho biudzhetu u 2003 – 2009 rokakh" [Source: Ministry of Finance of Ukraine to implement the consolidated budget in 2003 – 2009 years]. <http://www/minfin.gov.ua>
- Kravchun, A. S. "Podatkovyi kodeks iak vazhlyvyi krok na shliakhu reformuvannia podatkovoï systemy Ukrainy" [Revenue Code as an important step towards reforming the tax system of Ukraine]. <http://www.law-property.in.ua/articles/56-kravchun-as-tax-code-as-an-important-step-towards-reform-tax-system-of-ukraine.html>
- Krisovaty, A. I. *Modelirovanie vektorov reformirovaniia nalogo-voy politiki. Nalogooblozhenie: problemy nauki i praktiki* [Simulation vectors reforming tax policy. Taxation: The problems of science and practice]. Kharkiv: INZhEK, 2006.
- Lytvynenko, Ya. V., Lytvynenko, T. IE., and Lishchenko, A. V. "Shliakhy ta perspektyvy reformuvannia podatkovoï systemy Ukrainy" [Ways and prospects of reforming the tax system of Ukraine]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 3 (2010): 119-122.
- Liubchenko, O. "Hospodarski vidnosyny sub'ektiv pidpriemnytstva zbalansovano" [Economic relations entities balanced]. *Visnyk podatkovoï sluzhby Ukrainy*, no. 4 (2011): 4-7.
- Moldovan, O. "Podatkova reforma: potriben nastupnyi etap" [Tax Reform: the next stage requires]. <http://www.uspp.org.ua/kodeks/13.podatкова-reforma-potriben-nastupniy-etap.htm>
- Moldovan, O. O. "Podatkova reforma v Ukraini: pershi pidsumky ta rezultaty" [Tax Reform in Ukraine: first results and outcomes]. <http://www.uspp.org.ua/kodeks/15.podatкова-reforma-v-ukraini-persh-pidsumki-ta-rezultati.htm>
- Nahorniak, H., and Vovk, Yu. "Problemy podatkovoï rehulivannia v Ukraini ta shliakhy ikh vyrishennia" [Problems of tax regulations in Ukraine and solutions]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 2 (2010): 140-152.

Nikonov, A. V., and Khrystenko, N. P. "Suchasni napriamky vprovadzhennia podatkovoi reformy v Ukraini" [Current areas of tax reform in Ukraine]. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=519>

"Pokaznyky vykonannia biudzhetu Ukrainy" [Indicators of Budget of Ukraine]. http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=77643

Pokataieva, O. V. "Udoskonalennia mekhanizmu spravliannia rentnykh platezhiv v Ukraini" [Improving the mechanism for collecting rent payments in Ukraine]. *Visnyk Zaporizkoho Natsionalnoho universytetu*, no. 3 (2011): 81-86.

Shkarupa, O. V., and Romanchenko, A. V. "Analiz problem ta napriamkiv udoskonalennia systemy opodatkuвання v Ukraini" [Analysis of problems and areas of improvement of the tax system in Ukraine]. *Mekhanizm rehulivannia ekonomiky*, no. 1 (2010): 185-191.

Shovkun, I. "Fiskalne rehulivannia naukovo-tekhnichnykh ta innovatsiynykh protsesiv v ekonomitsi i kontseptualnyi analiz rehuliatyvnoho vplyvu proektu Podatkovoho kodeksu Ukrainy" [Fiscal adjustment in research and innovation in the economy and conceptual analysis of the regulatory impact of the Tax Code of Ukraine]. *Visnyk podatkovoi sluzhby Ukrainy*, no. 30 (2010): 12-17.

Uhrovetskyi, O. P. "Do okremykh pytan proektu Podatkovoho kodeksu" [To separate questions of the Tax Code]. *Derzhava ta rehiony*, no. 3 (2009): 15-17.

"Uriad zanyzyv vtraty biudzhetu vid derzhavnoi dopomohy na 2013 rik" [The government underestimated the loss of state aid budget for 2013]. <http://mpr.in.ua/news/64>

Vakhnovska, N. A. "Podatkovi kodeks v konteksti reformuvannia podatkovoi systemy Ukrainy" [Tax Code in the context of reforming the tax system of Ukraine]. *Ekonomichnyi forum*, no. 1 (2011): 1-7.

Varnalii, Z. S. "Reformuvannia podatkovoi systemy v umovakh hlobalizatsiynykh ta intehtatsiynykh protsesiv" [Reforming the tax system in terms of globalization and integration processes]. *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky*, no. 24 (2010): 69-76.

"Zamozhne suspilstvo, konkurentospromozhna ekonomika, efektyvna derzhava: prohrama ekonomichnykh reform na 2010 – 2014 pp." [Prosperous Society, Competitive Economy, Effective State: economic reform program in 2010 – 2014 pp.]. http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf

УДК 336.717

КОНКУРЕНТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ: СУТНІСТЬ ТА ПІДХОДИ ДО СЕГМЕНТАЦІЇ

© 2014 УРУСОВА С. С.

УДК 336.717

Урусова С. С. Конкурентне середовище національного ринку банківських послуг: сутність та підходи до сегментації

Мета статті полягає у вивченні сутності поняття «конкурентне середовище ринку банківських послуг» та оцінці придатності сучасних підходів до його сегментації для обґрунтування конкурентної стратегії банку. На основі аналізу та синтезу теоретичних підходів науковців визначено сутність конкурентного середовища ринку банківських послуг, систематизовано методичні засади його структурного аналізу. За результатами дослідження встановлено відсутність у науковій літературі ефективного інструментарію сегментації конкурентного середовища національного ринку банківських послуг, здатного забезпечити інформаційні потреби формування конкурентної стратегії банку щодо ідентифікації прямих та потенційних конкурентів банку та визначення їх конкурентної сили. Перспективою подальших досліджень у даному напрямку є розробка науково-методичних положень сегментації конкурентного середовища національного ринку банківських послуг, адекватних потребам стратегічного управління конкурентоспроможністю банку. Це дозволить підвищити обґрунтованість конкурентної стратегії банку та забезпечити ефективність її практичної реалізації.

Ключові слова: банк, конкуренція, конкурентне середовище, ринок банківських послуг, сегментація, конкурентна стратегія.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 21.

Урусова Світлана Сергіївна – аспірант, кафедра економіки та фінансів, Харківський національний університет внутрішніх справ (пр. 50-річчя СРСР, 27, Харків, Україна)

E-mail: svurusova@gmail.com

УДК 336.717

Урусова С. С. Конкурентная среда национального рынка банковских услуг: сущность и подходы к сегментации

Цель статьи заключается в изучении сущности понятия «конкурентная среда рынка банковских услуг» и оценке пригодности современных подходов к его сегментации для обоснования конкурентной стратегии банка. На основе анализа и синтеза теоретических подходов ученых определена сущность конкурентной среды рынка банковских услуг, систематизированы методические основы его структурного анализа. По результатам исследования установлено отсутствие в научной литературе эффективного инструментария сегментации конкурентной среды национального рынка банковских услуг, способного обеспечить информационные потребности формирования конкурентной стратегии банка по идентификации прямых и потенциальных конкурентов банка и определению их конкурентной силы. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является разработка научно-методических положений сегментации конкурентной среды национального рынка банковских услуг, адекватных потребностям стратегического управления конкурентоспособностью банка. Это позволит повысить обоснованность конкурентной стратегии банка и обеспечить эффективность ее практической реализации.

Ключевые слова: банк, конкуренция, конкурентная среда, рынок банковских услуг, сегментация, конкурентная стратегия.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Библ.:** 21.

Урусова Светлана Сергеевна – аспирант, кафедра экономики и финансов, Харьковский национальный университет внутренних дел (пр. 50-летия СССР, 27, Харьков, Украина)

E-mail: svurusova@gmail.com

UDC 336.717

Urusova S. S. Competitive Environment of the National Market of Banking Services: Essence and Approaches to Segmentation

The goal of the article lies in the study of essence of the "competitive environment of the market of banking services" notion and assessment of suitability of modern approaches to its segmentation for justifying the bank competitive strategy. On the basis of analysis and synthesis of theoretical approaches of scientists the article determines essence of competitive environment of the market of banking services and systemises methodical grounds of its structural analysis. The article establishes absence, in scientific literature, of efficient instruments of segmentation of competitive environment of the national market of banking services, capable of ensuring information requirements of formation of the competitive bank strategy on identification of direct and potential bank competitors and identification of their competitive strength. The prospect of further studies in this direction is development of scientific and methodical provisions of segmentation of competitive environment of the national market of banking services, adequate to the requirements of strategic management of bank competitiveness. This would allow increase of justification of the bank competitive strategy and ensure efficiency of its practical realisation.

Key words: bank, competition, competitive environment, market of banking services, segmentation, competitive strategy.

Pic.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 21.

Urusova Svitlana S.– Postgraduate Student, Department of Economics and Finance, Kharkiv National University of Internal Affairs (pr. 50-richchya SRSR, 27, Kharkiv, Ukraine)

E-mail: svurusova@gmail.com